

СЕНКЕВИЧ Г.А.,

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики
Університету митної справи та фінансів;*

ЯРЛІЧЕНКОВА К.О.

*студентка спеціальності «Журналістика»
Університету митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ

Журналістське розслідування як жанр набуває популярності в Україні через збільшення інтересу громадської аудиторії до сучасних проблем, пов'язаних із зловживаннями у різних сферах нашого життя. Війна додає у даний процес гостроти та, відповідно, емоцій, адже корупція, розкрадання бюджету, воєнні злочини переносяться пересічними громадянами з категорії державних до особистих, особливо коли фігурантами цих резонансних справ постають високопосадовці. Суспільство вимагає від медіа здійснення тотального контролю над економікою, політичними і соціальними кроками влади, котра, як відомо, інколи намагається приховувати соціально значущу інформацію.

Журналістські розслідування є чи не єдиним способом компенсації дефіциту достовірної інформації про діяльність галузі охорони здоров'я в Україні [3, с. 5]. Тематика медіа матеріалів у даній сфері є доволі

різноманітною – закупівля ліків та обладнання, незаконний обіг наркотичних речовин, сурогатне материнство, трансплантація органів, порушення лікарської таємниці тощо. Журналісти дуже часто беруться за теми, які є надзвичайно складними з точки зору наявності професійних знань та досвіду, оскільки медицина та фармакологія мають вузькі фахові специфіки. Наприклад, якщо йдеться про серцево-судинні захворювання, то їх лікуванням займаються не тільки кардіологи, а ще й кардіохірурги, судинні хірурги, інші фахівці доволі вузьких напрямів [4–7].

Якщо розглядати професійний аспект журналістського розслідування у галузі охорони здоров'я, надзвичайно важливе значення також має знання українського та міжнародного законодавства, і не лише медичного спрямування. Наприклад, Цивільного кодексу України, Закону України «Про захист прав споживачів», Закону України «Про звернення громадян» та інших. Міжнародний кодекс медичної етики від 01.10.1949 року регламентує загальноприйняті зобов'язання лікаря перед хворим, неетичні види медичної діяльності, а Лісабонська Декларація про права пацієнта від 01.10.1981 року рекомендує алгоритм дій у разі невідповідності законодавства окремої країни загальносвітової практиці.

Найбільш складним моментом у журналістському розслідуванні у медичній галузі можна назвати роботу з медичними документами, котрі укладені виключно для лікарів. Одним з них можна назвати клінічні протоколи. Вони дають чіткі вказівки для медичного працівника, проте, пере важливо є незрозумілими для журналіста. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та кардіореабілітації «Гострий коронарний синдром з елевацією сегмента ST» від 14 вересня 2021 року № 1936 містить алгоритм дій лікаря у разі обстеження хворого з підозрою на гострий коронарний синдром з елевацією сегмента ST, однак для пересічного громадянина документ викликає багато запитань [5].

Слід зазначити, що головним у будь-якому журналістському розслідуванні вважається фактаж, він завжди виступає у ролі фундаменту композиційної структури, його основою. Ів Аньєс зазначає, що в розслідуванні, на відміну від усіх інших журналістських жанрів, методи збору фактів «сягають максимуму», бо необхідно «за видимістю відкрити реальність, якщо не істину» [1, с. 341]. Тож збір фактажу, перевірка та подальше створення логічного ланцюжка історії стає для медіавника-розслідувача завданням-мінімум.

Задля створення достовірної картини, враховуючи брак специфічних знань, до процесу слід залучати експертів. Ними можуть бути як окремі фахівці, так і професійні об'єднання, які спеціалізуються саме на медичній

експертизи. Перевага думки окремого лікаря полягає в тому, що зазвичай він її висловлює безкоштовно. Проте дуже складно взяти такий коментар, бо серед лікарів існує так звана «цехова» солідарність, коли лікар лікаря відмовляється критикувати. До того ж, його думка не може вважатися офіційним висновком, оскільки він не є ліцензованим експертом.

Звернутися до медичної експертної установи – це найвірніший шлях, коли йдеться про стовідсотковий професійний висновок. Однак послуги подібних експертних організацій коштують чималих грошей, тому цей факт розслідувачеві треба неодмінно враховувати.

До професійного аспекту журналістського розслідування на медичну тематику також слід віднести вміння робити інформаційні запити та працювати з ними. У ході розслідування дуже часто виникає потреба робити повторні запити, навіть, третій раз, бо дуже часто чиновники застосовують так звані відписки, які ставлять на меті приховати інформацію, заплутати журналіста, загнати розслідування у глухий кут. Головною перешкодою подібної комунікації є те, що зараз змінилась підзвітність, контроль за виконанням законодавства. Якщо раніше цим займалась прокуратура, куди журналістові було звернутися дуже просто, то зараз таким контролем опікується офіс омбудсмена, який має набагато слабкіший вплив на власні структури. Ще є суд, але шлях від позову до винесення рішення може нараховувати місяці, якщо не роки.

Як варіант, досвідчені розслідувані радять звертатися до керівництва владних установ та організацій та максимально намагатися оприлюднити дану комунікацію. Це працює, але за умови гарантованого безлімітного користування медійним ресурсом, що може викликати для журналіста певні складнощі. На практиці цей прийом працює тільки у випадках, коли у журналістському розслідуванні зацікавлені потужні медіа структури, які мають серйозне фінансове забезпечення.

Розслідувач у своїй діяльності (для подання запиту або звернення) все частіше використовує інтернет-ресурси. Вони полегшують процедуру оформлення, бо зазвичай мають шаблон, окрім того, законодавство зобов'язує чиновників надавати відповіді на онлайн-документи. Одним з таких ефективних ресурсів є платформа «Доступ до правди», котра вже більше десяти років допомагає журналістам.

Динаміка політичних, економічних та суспільних подій в Україні, а також наявність талановитих журналістів розслідувачів, які з великим бажанням виконують свою роботу, дають підстави констатувати, що журналістські розслідування в Україні мають всі шанси відіграти важливу роль в подальшому розвитку держави [2, с. 5]. Розслідування ж у галузі

охорони здоров'я завжди будуть соціально затребуваними та резонансними, бо вони стосуються мільйонів наших співгромадян.

Список використаних джерел

1. Аньєс Ів Підручник із журналістики: Пишемо для газет. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 544 с.
2. Беата Бель, Олександр Бурмагін, Томаш Патора, Олег Хоменок. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013. 190 с.
3. Іванов В., Волошенюк О., Рибка Є., Полтавець Д., Солоп Л. Журналістське розслідування в сфері громадського здоров'я : збірка матеріалів / за загал. ред. В. Іванова та О. Волошенюк. Київ : ЦВП, АУП, 2008. 265 с.
4. Сенкевич Г. А. Тропонін у крові був у 1888 вище норми: історія дніпрянина, який ледве не помер в лікарні Мечникова. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2023/06/29/troponin-u-krovi-buv-u-1888-vyshche-normy-istoriia-dniprianyna-iakyi-ledve-ne-pomer-v-likarni-mechnykova/>
5. Сенкевич Г. А. Приватне розслідування: пацієнт з'ясовує, чому в лікарні Мечникова порушують клінічний протокол. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2023/09/29/privatne-rozsliduvannia-patsiient-z-iasovuie-chomu-v-likarni-mechnykova-porushuiut-klinichniy-protokol/>
6. Сенкевич Г. А. Куди з лікарні Мечникова поділися тести на тропонін: пацієнт продовжує приватне розслідування. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2023/11/06/kudy-z-likarni-mechnykova-podilysia-testy-na-troponin-patsiient-prodovzhuie-privatne-rozsliduvannia/>
7. Сенкевич Г. А. Дніпрянин оприлюднив результати свого розслідування щодо відсутності тестів на тропонін у лікарні Мечникова. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2024/01/18/dniprianyn-opryliudnyv-rezultaty-svocho-rozsliduvannia-shchodo-vidsutnosti-testiv-na-troponin-u-likarni-mechnykova/>